

HISTORIA BAZARU RÓŻYCKIEGO

Bazar Różyckiego jest ostatnim, czynnym i zachowującym ciągłość działalności handlowej, z historycznych bazarów warszawskich. Jest to dziś najstarszy bazar Warszawy.

Od ponad 350 lat Praga jest ośrodkiem handlowym Warszawy. Dogodne położenie na zbiegu ważnych dróg i nad Wisłą powodowało ożywienie gospodarcze tych terenów. W wieku XVI mamy na tych terenach zjazdy szlacheckie, a w 1573r. na polach Kamiona odbywa się pierwsza wolna elekcja. Wiek XVII przynosi prawa miejskie dla jurydyk: Skaryszew, Praga -Biskupia, Praga Magnacka - później zwana Pragą Książęcą. Pod koniec XVIII wieku obecna Praga składa się z pięciu odrębnych jednostek administracyjnych. Działają liczne spichrze, browary, żupa solna, cegielnie. Rozwija się rzemiosło. Sejm Czteroletni znosi jurydyki i powstają tzw. VII praski cyrkuł miejski. Następuje nie tylko administracyjne, ale coraz bardziej organiczne powiązanie z Warszawą.

Początek XIX wieku przynosi zahamowanie rozwoju Pragi. W latach 1807 - 1808 wojska napoleońskie dla ufortyfikowania przyczółka mostowego wyburzają połowę praskich domów.

Intensywny rozwój Pragi datuje się od lat 60-tych XIX wieku. Olbrzymie znaczenie ma uruchomienie kolei Petersburskiej i Terespolskiej wraz z mostem kolei obwodowej koło Cytadeli. Praga staje się ośrodkiem przeladunku towarów ze wschodniej i zachodniej Europy. Intensywnie rozwija się handel i rzemiosło. Na obszarze ograniczonym ulicami: Targową, Ząbkowską, Brzeską, Kępną - a nawet dalej do ul. Kijowskiej, koncentruje się handel. Dokumenty o handlu bazarowym w tym rejonie sięgają lat 80-tych XIX wieku.

W 1901 roku - Julian Józef Różycki, znany farmaceuta i społecznik nabywa kilka posesji i budynków, co daje początek bazarowi w obrębie ulic: Targowej, Ząbkowskiej, Brzeskiej i Kępnej. Powstaje bazar od nazwiska założyciela i właściciela zwany Bazarem Różyckiego. Nazwa przetrwała wszystkie zakręty historii przez 102 lata. Pomysłodawcą utworzenia bazaru był znany praski przedsiębiorca żydowski - Manas Ryba, który został jego pierwszym administratorem. Bazar szybko się rozwija. Skład kupców na bazarze jest wielonarodowy. Dominują kupcy polscy i żydowscy. Julian Różycki inicjuje budowę kolejki wąskotorowej do Marek, co jest kolejnym impulsem rozwojowym. Wokół bazaru, na sąsiadujących ulicach powstają i rozwijają się zakłady rzemieślnicze. To skupienie zakładów rzemieślniczych przetrwało prawie do czasów współczesnych,

W czasie I Wojny światowej, po wyjściu Rosjan z Warszawy w sierpniu 1915r. okupant niemiecki ogranicza działalność handlową, wprowadzając zakaz przywozu towarów, stosując często rekwizycje. Po odzyskaniu niepodległości w 1918r. bazar stopniowo odzyskuje rangę i znaczenie handlowe. Bazar staje się już nie tylko ośrodkiem handlowym dzielnicy, ale już ogólnie warszawskim.

Profil handlowy utrzymywał się tradycyjnie przez cały czas funkcjonowania bazaru. Coraz bardziej dominowała branża odzieżowa /konfekcja dziecięca, żeńska i męska/ i obuwnicza. Znaczny dział stanowił handel żywnością, w tym drobiem. Handlowano także różnego rodzaju osprzętem ślusarskim, hydraulicznym, elektrycznym. Handlowano obrazami, płytami, książkami i tysiącem drobiazgów. Bardzo bogata była sprzedaż ręczna, gdzie praktycznie można było wszystko kupić. Nielegalnie grano w trzy karty, w miasta, w kości. Można było też sobie powróżyć. Pojawiali się też sprzedawcy uniwersalnych leków na ból głowy i na odciski. Sprzedawano "genialne" przyrządy do cerowania, obierania ziemniaków i do setek różnych czynności.

Przed wybuchem II wojny światowej administratorem bazaru został Antoni Potocki, zarządzając nim także w okresie okupacji. W 1940r. musieli odejść do wydzielonej dzielnicy, do getta, kupcy żydowscy, którzy zostali następnie wymordowani. Bazar stał się ośrodkiem okupacyjnego czarnego rynku. Przede wszystkim zaopatrywał w żywność. Handlowano towarami przechwytywanym z transportów niemieckich. Często kupowano od żołnierzy niemieckich „w ciemno” i tak w maju 1943r. żołnierze trafiły na Bazar i na ulice Warszawy. Handlowano towarami od pierwszej potrzeby po luksusowe.

Szczególnym rodzajem handlu, był handel bronią i amunicją. Broń kupowano od żołnierzy niemieckich i ich sojuszników.

Kupcy Bazaru Różyckiego byli żołnierzami walk o niepodległość w I Wojnie światowej, wojnie 1920r., we wrześniu 1939r., na różnych frontach II wojny Światowej, w Powstaniu

Warszawskim. Do końca opiekowali się Domem Weterana - 1863 roku. W 1939 roku wspierali żywnością rannych żołnierzy ze Szpitala Ujazdowskiego. Za pośrednictwem Polskiego Czerwonego Krzyża przekazywali żywność więźniom Pawiaka.

W czasie Powstania Warszawskiego w 1944r. bazar częściowo spłonął. Po wkroczeniu na Pragę wojsk radzieckich i polskich, zaczął się powoli odradzać. Ożywienie następuje po oswobodzeniu Warszawy w styczniu 1945r. Bazar coraz lepiej funkcjonuje, mimo działań osławionej Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym i stosowanych szykan. W latach 50-tych na Bazarze było ponad 500 stałych stoisk handlowych, 200 sklepów i duża sprzedaż ręczna. W 1950r. bazar przeszedł na własność skarbu państwa, ale prywatny handel i stara nazwa pozostały. Bazar był miejscem szczególnego handlu. Tu kupowano rzeczy modne, poszukiwane artykuły odzieżowe, obuwnicze, a także żywnościowe.

Obok działalności handlowej w całym okresie istnienia Bazar Różyckiego stał się ostoją folkloru i dowcipu warszawskiego. Reklamy i zawołania sprzedawców stawały się powszechnymi powiedzonkami, zawędrowały na sceny kabaretów warszawskich. Piosenki z Bazaru trafiały na warszawskie podwórka. Flaki i pyzy stały się nie tylko kulinarną specjalnością Bazaru, ale także elementem kuchni warszawskiej. Bazar znajdował swoje miejsce w literaturze, malarstwie, karykaturze. Wiechowskie postacie bazarowe uosobiły folklor warszawski. U wielu Warszawiaków nawykiem, przyzwyczajeniem a trochę i modą było bywanie na Bazarze Różyckiego, żeby wchłonąć zanikający folklor starej Pragi, starej Warszawy.

Niezapomnianą atmosferę Bazaru tworzyli i tworzą jego kupcy, prowadzący od dziesiątków lat swoje obiekty handlowe, z których wiele prowadzona jest przez kilka pokoleń kupieckich. Są to rodziny kupieckie głęboko wrosnięte w Pragę, w Warszawę. Bez nich nie byłoby Bazaru Różyckiego z jego prężnością, z jego pogodą i humorem. Oni tworzą tradycję handlu, tworzą legendę tego miejsca. To dzięki kupcom, wiernym klientom i sympatykom Bazaru, mimo że zmieniały się rządy i ustroje, Bazar Różyckiego ciągle trwał i trwa.

Od 1960r. opracowywane są kolejne pomysły na zagospodarowanie terenu bazaru. Kilkakrotnie próbowano likwidować bazar. Opór społeczny powstrzymał te pomysły. Po przemianach ustrojowych w 1989r. Bazar Różyckiego przez kilka lat świetnie prosperował. Otworzenie targowiska na Stadionie X - lecia krytycznie odłożyło się na wynikach handlowych Bazaru Różyckiego. Obecnie organizatorem i administratorem bazaru jest Stowarzyszenie Kupców Warszawskich Bazaru Różyckiego. Stowarzyszenie zabiega o trwałe rozwiązania modernizacji bazaru i rozwijanie działalności handlowej, z zachowaniem historycznej tradycji i specyfiki.

